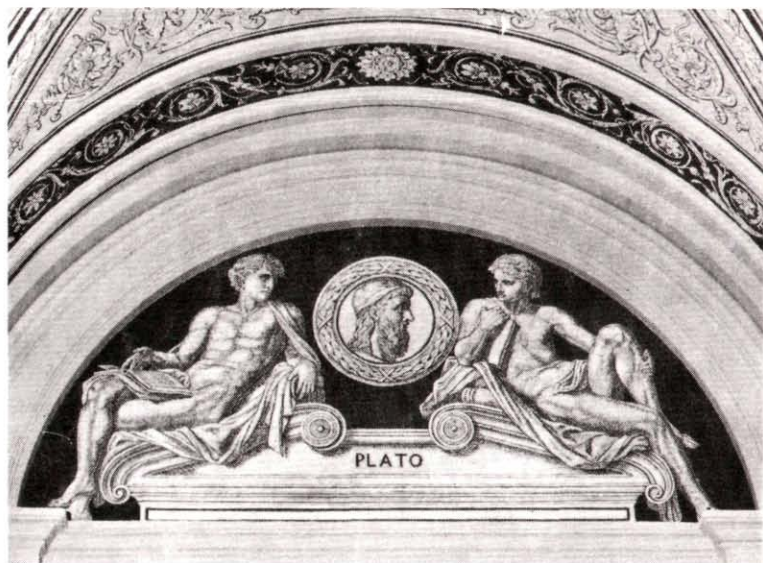

könyv
könyvtár
könyvtáros

1993
december

Képek a felújított Egyetemi Könyvtárról. Cikkünket lásd a 13. oldalon
(Pusztai Pál felvételei)

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1993. december

Tartalom

Könyvtárpolitika

Javaslatok a készülő könyvtári törvényhez

Tóth Gyula: A Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Könyvtári Tanszékének javaslatai 3

Szántó Péter: Az OMK javaslatai 6

Kalmárné Morcsányi Rozália: A Könyvtárostánárok Szervezete javaslatai 9

A Hajdú-Bihar Megyei Szervezet javaslatai 11

Balogh Béláné: A Heves Megyei Szervezet javaslatai 12

Műhelykérdések

Marót Miklós: Renovált könyvtárpalota a pesti belvárosban 13

Kertész Károly: Legyen – ne legyen? 16

Könyvtári élet

Németh Hajnalka: Három magyar (szombathelyi) és három német (stuttgarti) szakkönyvtár 20

Major Árpád: Visszatekintés a József Attila Városi Könyvtár 30 évére 24

Szabad tér

Nagy Attila: Televízió és olvasás 29

Tuba László: Változó székek – változó szempontok 31

Könyv és Nevelés

P. Kovács Imre: Az új közoktatási törvény és az iskolai könyvtárak 34

Perszonália

Szabó B. István: Dr. Molnár Ferenc (1928–1993) 42

Extra Hungariam

Rózsa György: „Habent sua...” egynémely tengeren túli tapasztalat tükrében 44

Nagy Attila: Illyefalvi jegyzések – avagy a végek dicsérete 47

Fülöp Mária: Vizsgálódások, felismerések a Maros Megyei Könyvtárban 49

Konferenciák

Poprády Géza: Szakmai fórum Egerben 54

Bartos Éva: „Üzenet egykori iskolámba” 55

Mondok Ildikó: Könyvtári napok Lahtiban 58

História

Soltész Zoltánné: A Scheidel-krónikáról és magyar vonatkozásairól 62

Holmi

..... 70

Recenziók

Somkuti Gabriella: A Ráday Könyvtár a 18. században 71

Lapunk e számában Gaál Éva grafikáiból válogattunk, melyek Lois Bitler: Vedd és olvasd – A Biblia történeteinek gyermekek részére című, az Evangéliumi Kiadó gondozásában megjelenő könyvet illusztrálják

From the contents

Libraries, library schools, library associations on the draft library law (3);
Károly Kertész: Collections in less demand in town libraries (16);
Imre P. Kovács: The new law on public education and school libraries (34).

Cikkeink szerzői

Bartos Éva, az FSZEK osztályvezetője; *Fülöp Mária*, a Maros Megyei Könyvtár munkatársa; *Kalmárné Morcsányi Rozália*, a Könyvtárostánások Szervezete elnöke; *Kertész Károly*, a Tapolcai Városi Könyvtár igazgatója; *P. Kovács Imre*, a Köznevelés főszerkesztő-helyettese; *Major Árpád*, a Zalaegerszegi Városi Könyvtár igazgatója; *Marót Miklós*, az ELTE Központi Könyvtárának főigazgató-helyettese; *Mondok Ildikó*, a Szolnoki Megyei Könyvtár munkatársa; *Nagy Attila*, az OSZK KMK osztályvezetője; *Németh Hajnalka* főiskolai hallgató; *Poprády Géza*, az OSZK mb. főigazgatója, a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* szerkesztőbizottságának elnöke; *Rózsa György*, az MTA Központi Könyvtárának főigazgatója; *Soltész Zoltánné*, az OSZK ny. osztályvezetője; *Somkuti Gabriella*, az OSZK ny. osztályvezetője; *Szabó B. István*, az ELTE oktatója; *Szántó Péter*, az OMK igazgatója; *Tóth Gyula*, a BDTF tanszékvezető tanára; *Tuba László*, a Győri Megyei Könyvtár igazgatója

Szerkesztőbizottság:

Poprády Géza elnök,

Domsa Károlyné, Maurer Péter,

Sóron László, Tóthné Környei Márta

A szerkesztőség tagjai:

Bereczky László főszerkesztő,

Bajai Mária tervezőszerkesztő,

Vajda Kornél olvasószerkesztő

A szerkesztőség címe: 1134 Bp., Váci út 19. – Telefon: 131-2992/120

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Maróti Istvánné**, a Könyvtárellátó Vállalat igazgatója

Készült az ETO-Print Nyomdaipari Kft.-ben

Felelős vezető: **Balogh Mihály** ügyvezető igazgató

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Közművelődési és Kulturális mecenatúrájától és a Magyar Hitelbank „Táncsics Mihály” Alapítványától

Terjeszti a Könyvtárellátó Vállalat

Előfizetési díj 1 évre 1488, 1/2 évre 744 forint. Egy szám ára 124 forint

HU-ISSN 1216-6804

Javaslatok a készülő könyvtári törvényhez

A *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* novemberi számában jelent meg *Papp István* javaslat az új könyvtári törvényben rendezendő kérdéskörökre című elaborátuma. A kérdéskör természetesen széleskörű szakmai vitára bocsáttatott.

A továbbiakban az eddig beérkezett javaslatok szövegeit hozzuk. Akad közöttük (*Tóth Gyuláé* például), amelynek előzményei is vannak (a cikk utal rájuk), ám azokhoz nem juthattunk eddig hozzá; akad olyan is – pl. *Szántó Péteré* – amelynek megértéséhez azt szükséges tudni, hogy levelezések sokasága előzte meg mostani formájának kialakítását. Szóval nagyjából értelmére, korábbi dokumentumok figyelembevételére szoruló anyagokról van szó. Az idő azonban ezúttal (is) fontos tényező.

Úgy adjuk a hozzánk érkezett javaslatokat, ahogy hic et nunc közölhetők. Várjuk a továbbiakat: a kiegészítéseket és a teljesen újakat.

A Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Könyvtári Tanszékének javaslatai

Az MKE elnökségének 1993. szeptember 2-i ülésén kapott felhívás alapján az alábbi megjegyzéseket fűzöm a Papp István által készített elaborátumhoz (Javaslatok az új könyvtári törvényben rendezendő kérdéskörökre). Előzetesen megjegyzem, hogy 1992. október 22-i kelettel az MKM-be megküldött levelemben összefoglaltam a tanszék oktatóinak észrevételeit, megjegyzéseit. Az abban kifejtett álláspontom/állásponotunk alapvetően nem változott, közülük számos érinti a mostani kérdéscímkéket is, ezeket nem ismétlem meg. Úgy érzékelem, a mostani gondolkodásban bizonyos kérdések előtérbe kerültek, új hangsúlyok jelentek meg.

1. Közülük is elsődleges: mit tartalmazzon, mivel foglalkozzon a könyvtári törvény? Szerintem azzal, amivel a könyvtári szolgálat működtetésével összefüggésben csakis ezen a szinten kell foglalkozni, és semmi olyannal ne, ami nem igényel törvényi döntést, rendezést. Ezért, miközben egyetértek a szűkítő törekvésekkel általában, bizonyos mozzanatokat mégis megfontolandónak érzek. Ilyenek:

– nem biztos, hogy a törvénynek csak a könyvtári ellátáshoz való jogból kell kiindulnia, legfeljebb azt bővebben kifejtenie; még egyszer nem szabadna teljesen kihagyni a magánkönyvtárak problematikáját, amint 40–50 évig volt (ezért törvényileg szabályozzák a magánipar, kereskedelem orvoslás, iskolák stb. alapvető kérdéseit is!);

– nem biztos, hogy az kell: a törvény csak az OSZK, országos szakkönyvtárak és a lakóterületi könyvtárakkal foglalkozzék; többször kifejtettem, hogy a munkahelyi könyvtárak, az iskolai és felsőoktatási könyvtárak ügye elsődlegesen a fenntartóké. Ámde azóta tudjuk, hogy a felsőoktatási törvény éppen csak

egyszer említi a könyvtárt, a közoktatási törvény csak szétszórtan (nem is biztos, hogy idevaló kérdésekkel) foglalkozik ugyan, de a helyét az oktatás-nevelés folyamatában, s az intézményben nem tisztázza (nem az a baj, hogy nem mondja ki kötelező voltát!). Én nem tudom, hogy az akadémiai törvény ebből a szempontból milyen – másfelől valamennyi könyvtár valamiképpen kapcsolódik a könyvtári rendszerhez (még ha a régi anomáliák miatt ódzkodnak is ettől a fogalomtól!), nem is beszélve arról, hogy a felsőoktatási és jó néhány szakkönyvtár nemcsak a helyi ellátás szempontjából jön szóba stb.);

– nem is beszélve arról, hogy helyeslem az eredeti koncepció (és helyenként Pappnál is előbukkanó) azon álláspontját, hogy számos esetben nem könyvtárról, hanem könyvtári szolgálatról beszél, amit többször éppen az itt mellőzni szánt (magán, egyesületi, egyházi, iskolai, munkahelyi) könyvtárak vállalnának magukra.

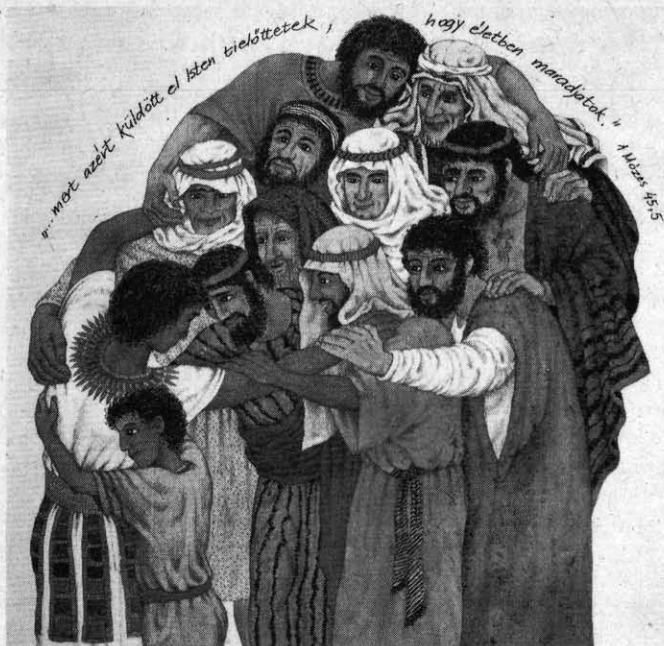
2. A másik kulcskérdés, hogy nem mindent a törvényben, hanem – bármennyire is akarják elkerülni – egyéb dokumentumban célszerű rendezni, vagy befolyásolni. Miközben tehát elvileg egyetértek azzal, hogy az egész lakosság szempontjából megkülönböztetett figyelmet érdemelnek a közművelődési könyvtárak – a Papp-féle javaslat maga is érzi, hogy nem törvénybe való jó néhány kérdés, hanem részben a fenntartók joga rendezni (s ily módon felejtjük el, hogy az országos kaptafa érvényesül!), részben törvényi felhatalmazással szakmai grémiumok (pl. egyesület, kamara stb.) ajánlások, normatívák formájában nyújtanak fogódzókat az érdekelteknek (fenntartóknak, könyvtárosoknak egyaránt).

3. Fontos kérdés a közös fenntartás, együttműködés, ellátórendszerek működtetése. A fölösleges párhuzamosságok elkerülése, a gazdaságtalan működések kiküszöbölése (benne egy sor apró, impotens „valaminek” az elhagyása) érdekében a törvénynek mindent meg kell tennie. Különösen fontos a helyi egyeztetés, de nem a nagyobb közművelődési és felsőoktatási könyvtárak összevonását kellene elsősorban megcélozni (elhelyezésük belátható időn belül amúgy is illúzió, hanem valóban a munkamegosztást (nyugaton ismerik azt, hogy ilyet dotálnak), együttműködést. (Vajon miért nem szorgalmazza ugyanezt Papp pl. az OMIKK–BMEKK, és más országos szakkönyvtárak esetén?). Különböző bízunk az időre, hogy a végre tényleges együttműködés mit hoz. (Bizonyos külföldi példák sántítanak!).

4. Ide kapcsolódik – az úgy látszik rágós falatnak bizonyuló – megyei könyvtári kérdés és a megyei önkormányzatok problematikája. Biztos, hogy ostobaság volt a könyvtár fenntartását kivenni a székhely települések feladatköréből; biztos, hogy vannak regionálisan megoldható dolgok; biztos, a nagy közművelődési könyvtárak nemcsak méretben különböznek a kicsiktől stb. Nem biztos viszont, hogy az önkormányzati törvény hibátlan. Szerintem a térségi funkció erőltetése mesterkélt. – Ezért: minden város tartson fenn (a megyeszékhely is) egyetlen könyvtári rendszert, melyből a nagyobbak a public library szellemében közelítsenek a tudományos könyvtárakhoz (ld. a német nyelvterület Landesbibliothek-jait is, nem felejtve, hogy itt a tartomány = Magyarország, szinte nemzeti könyvtárak!), és jól kiépített fiókhálózat látja el a közművelődési feladatokat, s szinte megynként eltérő igényű-szerkezetű megyei ellátás működtetését a megyei könyvtári alapról bízza arra a könyvtárra a megyei önkormányzat, amely könyvtár azt a legjobban, olcsóbban elvégzi.

5. Nem kétséges, hogy az ingyenesség-térítéssel szolgáltatások, ill. az egymás közötti térítések, továbbá a bevétel korlátok között tartása, egyáltalán a finanszírozás: kulcskérdés. Ehhez csak reflexiókat lehet fűzni. Így pl. a beiratkozási díjat el kell felejtetni, s csak szolgáltatásért fizetni (vagy a tagsági díj is szebben

József megismerteti magát testvéreivel

hangzik!). A mindent adóztatás közepette meg kellene fontolni árfelhajtó dolgok mérséklését: pl. másolatszolgáltatás tekintetében utólagos elszámolás, a könyvtárközi kölcsönzésben postai kedvezmények (legalább belföldön) stb.

6. Rendkívül fontos, s ebből nem kellene engedni (ill. tudni megmagyarázni!) a nemzeti könyvtári alap; az MKM ágazati ellenőrző szerepe a fenntartókra irányuljon, azok pedig szakértőket foglalkoztassanak fenntartói minőségükben; legyen társadalmi-szakmai felügyelő bizottságuk a fontosabb könyvtáraknak, szolgáltatásoknak.

7. Nem igazán értem Pappnak a könyvtárosképzés és -továbbképzés ügyében tett megjegyzését, vagy legalábbis ebben a szöveggörnyezetben többértelmű. Aligha hiszem, hogy azzal pusztán a fenntartók segítségéről lenne szó. E tekintetben ismételten hivatkozom egy évvel korábbi véleményünkre a felsőoktatási intézményi autonómia, másfelől a könyvtárak és fenntartók autonómiája aligha zárja ki, hogy az állam szabályozza ki lehet könyvtáros, hogy megfelelően képzett könyvtárosok nélkül nem működhet semmilyen könyvtár stb. (ld. orvosok, pedagógusok és nem állami iskolák). Sőt, jó lenne törvényben kimondatni, hogy e tekintetben az akkreditációs jog a szakmát és képviselői szerveit illeti meg.

8. Befejezésül: nem igazán érzékelem, mennyire „belterjes” törvényi gondolkodásunk. Vajon készültek-e újabb értékelések az európai országok legfrissebb jogalkotási törekvéseiről (talán külön kellene figyelni, hogy a volt „sorstárs” környező országok miként birkóznak meg ezirányú feladataikkal!), az Európai Közösség ezirányú ajánlásainak is jó lenne megfelelni (ne utólag kelljen). Egyáltalán a törvény kiemelten foglalkozzék a könyvtár nemzetköziségével, a nemzetközi rendszerekhez, szervezetekhez való csatlakozás feltételeivel.

Úgy vélem, hogy a sokféle elképzelés egyeztetése után – noha nem kellene sürgetni a parlament elé kerülést – igazán törvénytervezet(ek)ről lenne jó vitázni, más törvényekkel egyeztetve, mert félő, hogy így kissé helyben járnak.

Tóth Gyula

Az OMK javaslatai

Noha a két „testvérügy” törvényi szabályozásának koncepcióját tartalmazó elaborátumban ott a követelmény, hogy „különös figyelmet kell fordítani az oktatási rendszer könyvtári és szakirodalmi információs infrastruktúrájának kiépítésére”, a frissen hozott 1993. évi LXXIX (közoktatási) és az 1993. évi LXXX (felsőoktatási) törvény könyvtárra és (különösen) a tájékoztatásra utaló paragrafusai korántsem „adnak szárnyat” egy efféle cselekvésnek. Ellenkezőleg: ami a két törvényben dolgainkról benne van, az felettébb szárnyaszegett, korszerűtlen, rendszerszemlélet nélküli. Mondhatni: XIX. századi. Különösen a felsőoktatási törvény minősíthető szempontunkból lehangolónak. Benne az egyetemi könyvtárak nem kapnak semmiféle érdemi specifikációt, pl. azt, hogy nyilvános könyvtárként kell működniük. Így hát, amennyiben a mi törvényünkben valamit is akarunk kezdeni az egyetemi könyvtárakkal, bizonyos rabulisztikával kell majd értelmezni a LXXX. törvény különféle „általánosságait” (7. § /4/ bek. a költségtérítési szolgáltatásokról és vállalkozásokról; 9. § (1) bek. az államháztartás más alrendszerébe tartozó forrásokkal való finanszírozásról; 11. § /1/ bek. az együttműködésről; 12. § a társulásokról). Persze az elmondottakkal kapcsolatban lehet olyan álláspont is, hogy jobb a „keretszabályozottság” a rossz „strikt” szabályozottságnál, megítélésem szerint a lényeg mégis az, hogy az MKM-en belül, mint a pártállam idején annyiszor, ismét csak a tanügyi szakemberek prepotenciája érvényesült, s tett több vonatkozásban, így a mi vonatkozásunkban is, retrográd törvényelőterjesztést, amit aztán az Országgyűlés törvényé emelt.

Nem tartom megnyugtatónak a törvény előkészületét abból a szempontból sem, hogy az meglehetősen izoláltan megy végbe egy olyan „cselekvési tartományt” illetően, amelyben sokféle tevékenység folyik, s kívánatos, hogy ezek „elvszerűen tudjanak egymásról, feltételezzék egymást”. Mondhatnám: az információ területén „egy törvény nem törvény”. Ebből a szempontból figyelemre méltónak és – mutatis mutandis – követendőnek tartom azt a módszert, amely a törvényelőkészítés területén a Cseh Köztársaságban és az Orosz Föderációban alakult ki, ahol az információ kérdéseit egy egymással koordinált törvényfűzérral kívánják szabályozni a deklaratív általánostól a sajátos szabályozások felé haladva. A „fűzer hasonlatot” elhagyva, egy láttatóbb hasonlat alapján mindez úgy néz ki, mint egy olyan Matrjoska-baba, amelyből, ha kell, esetenként több kisebb baba lép elő, majd a kisebb babák hol ikerként, hol egyszülöttként kibebbednek tovább. Így van mit összehasonlítani, van miről egyeztetési kívánalmakat javasolni, mégpedig annál is inkább, mivel e tervezetek sorra-rendre publikálódnak a szaksajtóban. (Más kérdés, mikor lesz belőlük törvény.) Nálunk – sajnos – nem ilyen a helyzet. Az „egyszál egymaga” koncepcióhoz, olykor annak jogszabályba tördelt változatához már eddig is sok könyvtárnak volt módja hozzászólnia (így nekünk is 1992. október 12-i, 6 egyéni véleményt is tartalmazó levelünkben). A további érleléshez és a további érdemi állásfoglalások kialakításához arra van – volna – szükség, hogy – az OMFB és az MTA elnökével egyetértésben – legalábbis a művelődési miniszter, de még jobb, ha a

kormány megnyilatkoznék a tekintetben, mit akar a szélesen vett és a speciálisan tagolódó információügyben cselekedni, milyen törvényi szabályozásokkal és mikor. (Ez a követelmény egybevág az 1992. október 12-i levelünkben foglaltakkal.) Félreértés azért ne essék: ezzel nem kívánom lebecsülni sem a Könyvtári Osztály, sem a mellette működő törvényelőkészítő bizottság munkálatainak fontosságát, hanem éppen ellenkezőleg, a munkájukat sehová kapcsolódni nem engedő légüres tér felszámolásának szükségességére kívántam felhívni a fentiekkel a figyelmet.

A továbbiakban a konkrét kérdésfelvetésekre reflektálok (megjegyzem azonban, hogy elősegítette volna munkánkat, ha a törvény-tervezet eddigi széleskörű vitájáról átfogó összefoglalást kapunk):

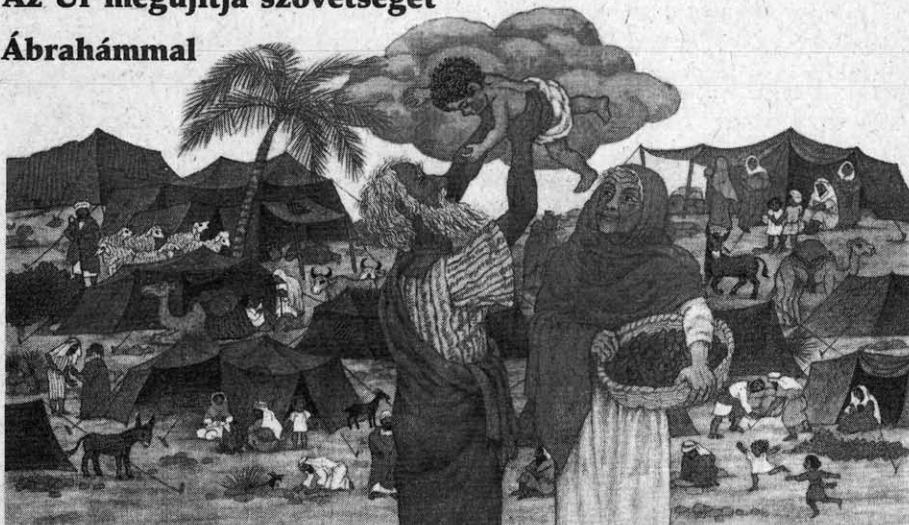
a) Mely könyvtár típusokkal foglalkozzék a törvény? Egyetértek azzal az immár konszenzusnak mondható előzetes megállapodással, hogy mindössze

- a nemzeti könyvtárakkal (helyes, hogy nem egyetlen),
- az országos hatókörű szakkönyvtárakkal (a felsőoktatási törvény ismeretében egyelőre nehezen tudom elképzelni, hogy egy központi egyetemi könyvtárat miként lehet ebben a törvényben ilyen könyvtárrá minősíteni),
- a koncepcióban „általános gyűjtőkörű nyilvános könyvtárnak” nevezett könyvtárakkal (miért nem lehet őket önkormányzati könyvtáraknak hívni összességükben, miközben egyenként – a nemzeti analógiájára – megyei, városi és községi könyvtárakat mondanánk).

A törvénynek tehát az állami költségvetésből részben vagy teljesen fenntartott könyvtárakkal kell foglalkoznia. Ezt az alapvető intézményi rendszert alapvető, az ország egész területén rendelkezésre álló könyvtári és szakirodalmi tájékoztatói (feltéve, hogy a javasolt kultuszminiszteri, OMFB, illetve akadémiai elnöki egyeztetést követően a szakirodalmi tájékoztatásüggyel „egységre léphet”) szolgáltató rendszerként kell leírni. Ám, hogy ez a leírás szilárd alapon álljon, számos egyéb dolgot kell megelőzően szabályozni (használati-igénybevételi jog, könyvtárlétesítési és működtetési jog, szakirodalmi tájékoztatásban a művelési

Az Úr megújítja szövetségét

Ábrahámmal

„Neked adom és utódaidnak a földet, hol jövevény vagy...” 1Mózes 17,8

Mózes

jog, az alapvető rendszer és a rajta kívüli intézményi rendszerek viszonya stb.). Ezek a „szabályoznivalók” a törvénytervezet koncepciójában egyébként szépen fel vannak sorolva, és plauzibilis megoldásokat involváltnak.

b) Milyenek legyenek a használók jogai, kötelezettségei, milyen eljárási szabályokkal kell nekik élniük, s milyen szankciókra számítsanak? Mindhárom könyvtártípusra legyen érvényes: használati-igénybevételi korlátozásokkal korra, nemre, nemzetiségre, vallásra és állampolgárságra nézvést csak minimális mértékben szabad élni. (Az orosz törvénytervezet pl. egyenesen az emberi szabadságjogok manifesztumából vezeti le a használati-igénybevételi jogot). S e tekintetben is leginkább azzal, hogy állománykímélő használatot engedélyez majd a törvény (helybenhasználat, mikroformák, másolatok stb.). Nyilvánvaló: a nemzeti könyvtárakban, a szakkönyvtárak történeti gyűjteményeiben az állomány nagyobb hányada kerül majd az állománykímélő használatot engedélyező kategóriába. Az önkormányzati könyvtárakban legfeljebb a helyismereti gyűjteményeknél lehet előírni az állománykímélő használatot (egyébként ezt a fogalmat az orosz törvénytervezet alkalmazza).

A kötelezettségek, eljárási szabályok és az alkalmazható szankciók a szóban forgó könyvtárak szervezeti és működési, illetve használati szabályzatába foglalandók majd be. Mindenesetre ezek se legyenek bonyolultak és felettébb számosak. Kulturált viselkedés, gondos állományhasználat, beiratkozási procedúra, kölcsönzési szabályok, térítési díjak, polgári törvénykönyvbe ütköző cselekmények – elég is ennyi. Itt jegyzem meg, hogy tételes felsorolást érdemelnének az állampolgári jogon járó és ezért térítésmentes alapszolgáltatások.

c) Miként „viselkedjék” a fenntartó könyvtárával szemben? Általános a trend (így pl. a cseh és az orosz törvénytervezet is körültekintően „foglalkozik” ezzel a kérdéssel), hogy a fenntartó a könyvtár szakmai munkájába, működésébe ne szólhasson bele, (ezt ugyanis a törvényben meghatározandó szakmai felügyelet

feladatává kell tenni). Ezzel szemben, nehogy „elszaladjon” a dolog, számos biztosítékot kell a törvénybe beépíteni, meghagyva, hogy ezekre a konkrét szervezeti és működési szabályzatokban kell feleletet adni (kinevezés, minősítés szabályai a vezetők vonatkozásában, könyvtári tanács működtetése, beszámolási köteletség, nem utolsó sorban az anyagiakkal való gazdálkodás vonatkozásában stb.).

d) Milyenek legyenek a jogok és kötelezettségek a könyvtárak szemszögéből? Itt mindenekelőtt a könyvtárfenntartás és fejlesztés finanszírozásának módját kell megemlíteni. Megítélésem szerint e ponton lehetőség van a felsőoktatási törvény finansziális részének szinte változtatás nélküli átvételére, ui. az elvileg és felsorolt finanszírozási módozatait illetően egyaránt megfelel a könyvtári érdekeknek-szükségleteknek is.

A könyvtári személyzet alkalmazásának, képezésének és bérezésének problematikáját a vonatkozó közalkalmazotti jogszabályok tartalmazzák. A törvény szövegében mindössze utalni kell rájuk. (Más kérdés: ha vannak képzettségi követelmények, akkor állami feladatként kell szabályozni a képzés intézményét is.)

Szántó Péter

A Könyvtárostánárok Szervezete javaslatai

Szervezetünk vezetősége – széleskörű véleménykérésre alapozva – az alábbi gondolatokat javasolja megfontolásra a könyvtárügy jogi szabályozásánál.

Először is remélhetőleg természetes és elfogadható módon csak a szűkebben vett szakterületünkkel – az iskolai könyvtárakkal – kívánunk foglalkozni.

Tudjuk, hogy az iskolai könyvtárügy jogi szabályozását az egyes országok, illetve régiók más-más módon és tartalommal oldották meg. Tagjaink egyöntetűen azt a megoldást tartják célravezetőnek, hogy a könyvtári törvény csak a felsorolás szintjén foglalkozzon az iskolai könyvtárakkal. Említse meg e könyvtártípust, mint korlátozottan nyilvános könyvtárat, ami a magyar könyvtári rendszer részeként együttműködik a többi könyvtártípussal, illetve kaphat és el láthat területi feladatokat is. És amire természetesen vonatkoznak a nemzetközi és hazai könyvtárszakmai szabványok és előírások. De az oktatás és az iskola szervezete. Tehát *fő és részletes szabályozását is az oktatási*

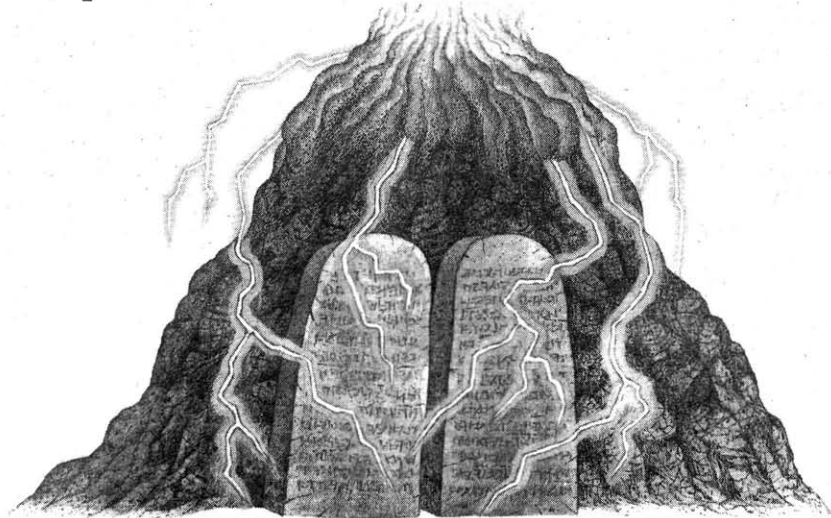
törvénykezés keretében kell elvégezni. Az iskolai könyvtár az oktatás intézménye és eszköze is egyben! A működése, működtetése egy sor speciális kérdést is fölvet. Ezeket csak iskolaközelben lehet és célszerű szabályozni. Több okból is:

– Az iskola még mindig egy többé-kevésbé zárt világ, ahol *csak az oktatási jogszabályok érvényesíthetők hatékonyan.*

– Az iskolai könyvtár egy olyan *speciális könyvtártípus*, amit a *pedagógiai elvárások függvényében* szükséges szabályozni. Tehát szoros összefüggés van az iskolafokozat, az intézménytípus, a tanított ismeretkörök és követelmények, valamint a könyvtár gyűjtőköre, állománya és szolgáltatásai között.

– Az iskolai könyvtár nem csupán egy speciális könyvtártípus, hanem *oktatóhely* is! A forráshasználat, a problémafelvető és információkereső tanítás-tanulás színtere. Ez a tény is alapvetően befolyásolja a működést. A felsoroltak, illetve az ellátandó feladatok függvényében szükséges meghatározni ezek normatíváit is. Azt is

A tízparancsolat

„Én, az Úr, vagyok a te Istened...” 2 Mózes 20,2

hangsúlyozni kell, hogy mindezek személyi feltételei is eltérő képzettség és létszámnormát igényelnek.

Az a véleményünk, hogy a fentebb leírtak szorosan vett könyvtárügyi része eddig is többé-kevésbé megfelelően volt szabályozva azzal, hogy a könyvtári törvény regisztrálta ezt a könyvtártípust, felsorolta a fő feladatait. Gondjaink a dolgok oktatásügyi szabályozottságának hiányából adódtak és adódnak ma is.

Nem megnyugtató számunkra az sem, hogy a könyvtári törvény sokkal később mondja ki, hogy márpedig az iskolai könyvtárügyi jogi szabályozása az évekkel előbb megszületett oktatási törvény feladatkörébe tartozik. S jelenleg körülbelül itt tartunk...

Igazágtalanok lennének azonban, ha azt nem ismernénk el, hogy a jelen közoktatási törvény az eddigiéknél jóval konkrétan foglalkozik az iskolai könyvtárakkal. Elfogadhatóak a személyi és képesítési normatívái, jó, hogy az alapfeladatok közé került a mindennapos könyvtári ellátás. Természetesen nem fért bele a terület részletes szabályozása, így a szakma

nagyon-nagyon várja a kiegészítő jogszabályokat. A legsürgetőbb kérdések, a leggyorsabban megoldásra váró problémák véleményünk szerint az alábbiak:

– Jó lenne szabályozni az iskolai könyvtárak fejlesztésének finansziális kérdéseit. Pl. a skandináv országokban a tanulói „fejkvóta” 1%-át kell könyvtárfejlesztésre fordítani. Magyarán azaz tarthatatlan ugyanis, hogy 1993-ban egy városon belül 10 és 150 ezer Ft a könyvvásárlásra fordított összeg két szélső értéke.

– Az iskolai forrásközpontok fejlesztése, elhelyezési, feltárási és szolgáltatási normatíváinak meghatározása, a 203/1986 MM Útmutató korszerűsítése.

– A könyvtárostanárok alkalmazási kérdéseinek tisztázása is hiányzik. Pl. munkaidejének és munkakörének tisztázása, helyettesítésének kérdései, speciális munkajogi kérdéseket vet fel.

– A könyvtárostánári státuszok számának és képzésüknek a jelentős növelése is sürgető feladat.

– Nem annyira irányítási kérdés,

hanem a szakma előtt álló feladat az oktatási funkciók tartalmi elemeinek kidolgozása és elhelyezése az ismeretkörök rendszerében, illetve ezek követelményrendszerének a kidolgozása.

Szervezetünk vezetősége természetesen szívesen vállalja az elkészült jogszabályok tervezetének véleményezését is.

Kalmárné Morcsányi Rozália

A Hajdú-Bihar Megyei Szervezet javaslatai

1. A könyvtári törvénynek valójában az ország minden jellegű és minden szintű könyvtárával foglalkozni kellene, mert az ország egységes, összefüggő könyvtári ellátásából egyetlen könyvtártípus sem maradhat ki a szolgáltatások minőségének, hatékonyságának veszélyeztetése nélkül. Ennek kapcsán mindenekelőtt meg kell határozni a *könyvtár fogalmát*, kritériumait.

2. A törvény részletesen és konkrétan rendelkezze a közszolgálati fel-

adatot ellátó *közkönyvtárak* (nemzeti, országos feladatkörű szakkönyvtár, egyetemi könyvtár, általános gyűjtőkörű nyilvános lakóhelyi könyvtár) *vonatkozásában* a működési feltételekről, a fenntartási követelményekről és szolgáltatásokról.

– Szabályozza a szakirodalmi ellátás érdekében valamennyi könyvtár könyvtárközi kölcsönzésben való részvételi kötelezettségét; továbbá statisztikai bejelentési kötelezettségét;

– Szabályozza a nemzeti könyvtár és az országos szakkönyvtárak feladatait a könyvtári együttműködésben és a szakirodalmi információellátás-közvetítésben játszott kiemelt szerepkörükénél fogva: a gyűjteményre, annak szervezettségére, feltártságára, a ráépülő nemzeti (MNB, KC) és nemzetközi szolgáltatásokra;

– A lakóhelyi könyvtárak esetében határozza meg feladatait a lakossági ellátásban: a lakóhelyek nagyságához mérten adja meg a szolgáltatási paramétereket; deklarálja a fenntartó kötelezettségeit a feladatok feltételeinek és fejlesztési garanciáinak megteremtésében; hangsúlyozza a felhasználó állampolgári jogait az alapszolgáltatások tekintetében, de szabályozza kötelezettségeit és foglalkozzon a felelősségre vonás módjával, mértékével.

3. A törvényben nyerjen megfogalmazást a területi (megyei) könyvtárak kötelezettsége a szakirodalmi információellátás közvetítésében. Ebből következően a törvény által szentesített funkcióbővüléseknek a gyűjtőkörre és a szolgáltatásokra vonatkozó konzekvenciái a fenntartó számára

„Az Úr angyala megállt egy szoros helyen,
ahol nem lehetett kitérni...” 4 Mózes 22,26

kötelező érvényűek lesznek; s a megyei könyvtárak közvetítő szerepének megfogalmazásával nyomatékot kap a könyvtári és a szakirodalmi tájékozta-

tási tevékenység elvi egységének törvényi koncepciója.

4. Jogilag rendezni szükséges a kötelezpéldány szolgáltatást.

A Heves Megyei Szervezet javaslatai

Most juttatjuk el javaslatainkat, véleményünket a könyvtári törvénytervezettel kapcsolatban. Magunk mentésére írjuk, hogy a szervezet vezetésében változás történt. *Mészáros Józsefnét* az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola Központi Könyvtárának dolgozóját választottuk meg nyugdíjba vonuló kollégánok helyett.

– Nemcsak a könyvtár és a szakiro-

dalmi tájékoztatásügy törvényi szabályozására kellene gondolni, hanem a könyvkiadókra vonatkoztatva hozni olyan törvényt, amely kötelezné őket arra, hogy az előállított dokumentumokat beszolgáltassák, illetve információt nyújtsanak ezek megjelenéséről.

– A táblázatban felsorolt összes könyvtártípusra terjedjen ki a törvény hatálya, mert érzésünk szerint nem lehet egyetlen intézményt sem kirekeszteni a törvényi szabályozás előnyeiből és az ebből fakadó kötelezettségekből.

– Az önkormányzati törvényben a könyvtárak működtetése előírás. Ám a könyvtári lét minimumát jó lenne megfogalmazni, az állam által garantált könyvtári ellátás alapintézményeinek fenntartását rögzíteni. Gondolunk itt a nem főállású könyvtáros által vezetett és nem teljes nyitvatartással működő könyvtárak szakmai irányítására. Ebben az esetben a fenntartó szerv, az önkormányzat kérje a szakmai felügyeletet a módszertani ismeretekkel rendelkező intézménytől: megyei könyvtártól, pedagógiai intézet könyvtárától pl. iskolai könyvtár esetében, vagy esetleg az OSZK módszertani osztályától. Mindezt azért, hogy ne sikkadjon el a szakmai oldal sem.

Köszönjük, hogy véleményünket meghallgatták. A sikeres törvényalkotás reményében szívélyes üdvözléssel:

Balogh Béláné

Jézus meggyógyítja a bénát

